

Tillit till det vi ännu inte ser!

Predikan 22 oktober 2023 i S:t Peters kyrka av Sune Fahlgren
Bibeltexter: Matt 13:53–57, 2 Tim 1:4–7.

Vi lever i fasansfulla tider. Allt fler saknar ord för det hemska som sker i Sverige och runt om i världen. Vi har svårt att se ljus i mörkret, eftersom det inte finns någon snabb eller enkel lösning på vår tids mörker. Nu hjälper inte optimism eller kända tillrop att "det brukar ordna sig".

Budskapet i dagens bibeltexter visar på en tillit till det vi ännu inte har eller ser. Det finns en väg att gå, och den kännetecknas av allmänmännsliga drag: det *goda*, det *sanna* och det *sköna*. Låt oss tillsammans utropa dessa tre dygder. Säg efter mig: *Det goda. Det sanna. Det sköna.*

Dessa tre karaktärsdrag är som **stearinljus**. Vi vet att de inte lyser av sig själva. Vi människor måste tända dessa ljus och hålla de lågor levande som ger godhet, sanning och skönhet.

Temat i bibeltexterna idag är *nära relationer* som är präglade av just dessa tre dygder. Och det är därför som mänskliga relationer kan bidra till ett bra samhälle.

Jag vill redan här i inledningen till predikan säga att i den allvarliga situation vi nu befinner oss i uppfattar jag två specifika tilltal från den helige Anden i dagens bibelord.

För det första: Ta Gud i hågen och *öka* omsorgen. Låt oss mer medvetet ta tid att *höra av oss* till varandra och andra. Och vid behov av hjälp: *våga ta kontakt och be om stöd!*

Vi har länge haft en ovanligt stark stat i Sverige, vilket gett oss illusioner om att samhället sköter omsorgen, vården, skolan och fritidsbehoven. Men ingen stat, ingen kommun kan svara upp mot alla behov och fixa alla kriser. Guds Ande manar oss att öka omsorgen på den grundnivå som de första kristna kallar för "att bära varandras bördor" (Gal 6:2).

För det andra: *Kom och var med* när vi samlas i församlingen till gudstjänst och andra sammankomster. Du måste inte gå i kyrkan för att du är kristen, men för att kunna vara församling och inte bara individer så ska vi inte – med en formulering i Hebreerbrevet – "överge våra sammankomster" (Hebr 10:18).

Medborgarboken

Dessa båda uppmaningar i dagens bibeltexter påminner mig om en bok som jag hittade i dödsboet efter mina föräldrar. Och i slutet av förra året läste jag en krönika i *Expressen* (18 dec 2022), där kulturjournalisten Eric Schüldt uppmärksamma den bok jag hittade i resterna av mitt föräldrahem. Titeln på den är *Medborgarboken*.

Det var en av 1950- och 1960-talets mest spridda böcker, eftersom Sveriges kommuner gav den till alla som blev myndiga. *Medborgarboken* handlar om våra rättigheter och skyldigheter som medborgare i Sverige, alltså att bli vuxen, mogna som människa och ta ansvar – inte bara för samhället skull, utan för att själv bli tillfreds med livet.

Boken har höga ideal, åtminstone tycker jag det utifrån de ytliga värderingar som nu är populära. Ens eget jag är inte viktigast av allt. Världen är större än så. Boken sätter ord på det outgrundliga djupet, det som skulle kunna kallas för "en själ", och som väcks till liv genom konsten, kulturen, kyrkans inre liv, beröringen, förtrollningen... Allt som är långt bortom underhållning, politiska åsikter och jargonger på sociala medier.

Att vara människa och kristen är att leva i och av ideal, att vara kristen församling är att förverkliga höga ideal, att mogna själsligen. Och det Eric Schüldt uppfattar som *Medborgarbokens* ärende summerar han i sentensen: "Du kan bara förändra det du älskar!"

Nya testamentet är i långa stycken ett slags medborgarbok för Guds rike. Här finns inte pekfinger, utan perspektiv. Inte straffsätser, utan livsnära vägledning.

Jesus familj levde i marginalerna

Dagens evangelium ger en intressant närbild av Jesus familj och hans uppväxtmiljö. Vi får namnen på Jesus bröder, men inga namn på systrarna. Vi får veta att "byggnadsarbete" var familjens försörjning. Jesus är en snickarson. Ordet "tekton", som ofta översätts *snickare*, är egentligen ett mer allmänt ord för hantverkare och även stenhuggare.

När evangelierna beskriver miljön där Jesus växer upp och bor trettio år markeras alltså viktiga sociala, ekonomiska, kulturella och religiösa förhållanden. Antikens Medelhavsområde var en *kollektiv* kultur, där en individs självförståelse var starkt kopplad till familjens, släktens och överhetens värderingar. Medborgarna skulle rätta sig efter vad som ansågs vara hedrande

och skamligt. Bara så kunde en person vinna omgivningens erkännande och heder. Heder är än i dag i Mellanöstern kopplat till etnicitet, familj, status, prestationer, manlighet och styrka. Skam var då som nu kopplat till svaghet, framför allt låg status som exempelvis hos kvinnor, slavar, fattiga och nederlag såsom personliga misslyckanden och att bli straffad av en domstol.

Berättelserna om Jesus är ur antikens heders- och skamkultur från början till slut kopplat till *skam*: Jesus är en fattig, judisk arbetare i en halvhednisk avkrok i Galiléen, som jobbade åt romarna. Även grannarnas och andras kritik av Jesus speglar den kulturen. Och än värre blir det när Jesus tre år senare döms av de romerska myndigheterna till döden för uppror. Tron på en "korsfäst" Kristus var något ytterst skamfyllt. Att dessutom som Paulus, som skrivit dagens brev till Timotheos, sitta fängslad var mycket skamfullt.

Nasaret hade mycket låg status. Det låg religiöst, socialt och kulturellt i marginalen. Platsen motsvarar någon illa ansedd förort i Stockholm. Ganska liten ort på slutningen ner mot Jisreels slätten. Runt 400 innevånare. De flesta bodde i enkla hus, vars främsta rum var grottor i marken. I hela landet undrade man om "något gott kan komma från Nasaret" (Joh 1:46).

Jesus växte alltså upp i ett ockuperat land i marginalen av det kejsarliga romarriket. Det judiska folket som Jesus tillhörde bodde i ett lydrike med visst självstyre. Eftersom romarna också hade börjat bygga egna städer och palats i Galileen, ansåg många judar att den delen av det heliga landet var religiöst förfallet. Även om de romerska projekten gav jobb åt judarna, så att de kunde hålla sig över existensminimum, var det ett andligt nederlag att behöva göra jobb åt ockupationsmakten.

Gudasonen Jesus växte alltså inte upp i Jerusalem eller Betlehem i Judeen, utan i ett hedniskt område, på en ort med låg status och helt i marginalerna. Jesus hade inte en förnäm familj, utan blir själv kroppsarbetare och tvingas slava för romarna. Han är "snickarson" och inte son till en synagogföreståndare eller till någon ledare i de populära politiska riktningarna – fariséer, sadducéer, seloter.

Även grannarnas "snackis" i Nasaret är bevarad i Matteusevangeliet. De hade åsikter om Jesus. Man gillade inte att han hade lämnat sin pappas hantverk och blivit en andlig vandringspredikant med radikala samhällsvisioner. Grannarna tyckte att han förstörde Nasarets rykte i Galileen.

– Vad betyder då dessa närbilder av Jesus familj och uppväxtmiljö för oss idag? Först och främst att Guds kärlek inte ryggat tillbaka för världens nöd och alla kulturella och sociala problem. Gud älskar det han vill förvandla.

Jesus uppväxt gav honom blick för utanförskap, fattigdom, politiskt våld och nedsättande värderingar. Ja, hans budskap om Guds rike är präglad av uppväxtmiljön, av allt som blir helt avgörande i marginalerna.

Jesus säger att var och en som gör Guds vilja – i samspel med andra – blir en lärjunge och får räknas som hans bror och syster och mor (Matt 12:50, Mark 3:33). I dessa ansvarstagande relationer råder förlåtelse, försoning, generositet och ödmjukhet (Matt 5:22–24, 7:3–5, 18:15, 21–35, 23:8–12). Alltså de dygder som kristna i två tusen år kallat för "det goda, det sanna, det sköna", och som behövs idag, inte bara för de uppenbara kriserna och bristerna i samhället, utan för att du själv ska bli tillfreds med livet. Ditt eget jag är inte viktigast av allt.

Jesus syn på familj sträcker sig utanför kärnfamilj och släkt. Vår omsorg om varandra är större än en liten intern krets! Slutsatsen av det Jesus säger är att alla har familj, eftersom varje människa står i ansvarsfulla relationer till andra.

Tröst till en stukad ledare

I dagens episteltext får vi ta del av innehållet i ett brev mellan Paulus, missionären, som sitter fängslad i Rom, och hans gode vän Timotheos, en av församlingsledarna i Efesos. Brevet är ett inspirerande exempel på betydelsen av att öka omsorg, att ta kontakt och inte överge varandra i svåra tider; Timotheos är en stukad ledare, som kämpar med problem i församlingen, framför allt med ledare som vilseleder genom att erbjuda snabba lösningar och ytlig optimism.

Alla kan drabbas av modlöshet, kanske särskilt de som går före, leder och drar det tyngsta lasset. Nu var många förhållanden allt för tuffa för Timotheos. Han är på väg att ge upp, lämna sitt uppdrag. I sådana lägen behövs uppmuntran och praktisk hjälp att hålla ut. Har du någon i din närhet som du behöver gjuta nytt mod i?

Paulus kallar Timotheos för sitt "kära barn" (v. 1). Han tilltalar honom alltså inte som en funktionär, utan som en nära vän. "Kära barn" uttrycker förtrolighet, värme och kärlek. Och sedan betonar Paulus sin uthållighet i bön, "i mina böner, dag och natt" (v. 3). Att be regelbundet hade Paulus lärt sig sedan barnsben som jude, och den rytmen fortsatte han med.

I bönen framkommer två minnesbilder. Först minns han Timotheos "tårar", troligen från deras senaste avsked. Den minnesbilden betyder vänskap och stöd. Därefter påminner Paulus om den "uppriktiga tro" som fanns hos Timoteus mormor Lois och hans mor Eunice. En levande gudstro hos en anhörig påverkar mer än vi kanske förstår!

I ett patriarkaliskt samhälle är dessa detaljer i brevet något hoppfullt. Två kvinnor lyfts fram som föredöme. Deras tro var "uppriktig", vilket står i kontrast till villolärarnas. Genom dessa föredömen inspireras Timotheos till uthållighet, att stå fast och hålla ut. "Jag är viss om den tron finns också hos dig".

I kriser behöver vi hjälp till uthållighet. Släpp inte taget! Håll ut! Timotheos hade drabbats av något som Paulus kallar för "modlöshetens ande". Han tvivlade på sig själv och sitt uppdrag. Paulus gjuter nytt mod i den tårfyllda vännen: "Tron finns hos dig, precis som den fanns hos Lois och Eunike. Blås liv i den nådegåvan, och sätt fart med det du ska göra. Du är omsluten av förböner." – Timotheos, det nya som vi inte nu kan se eller har, kommer att ske, men "inte genom någon människas styrka eller kraft, utan genom Guds Ande" (Sak 4:6).

Paulus vänder upp och ner på samtidens heders- och skamkulturs värderingar. Han lyfter fram betydelsen av nära relationer när vi drabbas av modlöshet. I brevet nämner han mer än 30 personer vid namn. Genom att ta kontakt visar han att vi kan få förmedla Andens tröst och uppmuntran till varandra.

Ett brustet Halleluja!

En av mina favoritsånger är Leonards Cohens "Hallelujah", ett hebreiskt ord som betyder "pris ske Gud". Sången gavs ut 1984 och har även sjungits av många andra artister. Självt upptäckte jag sångens budskap genom Bob Dylan. Texten har förändrats genom åren. När jag förberedde dagens predikan kom jag att tänka på Tomas Boströms tolkning till svenska. Han tolkar *Halleluja* som en "hemlig ton" som vi behöver i mörkret, en utsatthet som gör tonen till ett "trasigt" halleluja.

Ett brustet, trasigt halleluja är en hemlig sång för alla som i en tid av epidemisk uppgivenhet väljer att öka omsorgen, tar mer kontakt och inte överge gemenskapen. I en brusten värld har vi ibland inget annat ord än ett heligt och trasigt halleluja. Vi får inte glömma att hoppas, att andas helig Ande. Det vi ännu inte ser eller har kommer.